

ANDERSEN

200
GODINA

PRIČA O GODINI
i druge bajke

maria Perceval

ANDERSENOVE BAJKE

Knjiga 2

PRIČA O GODINI
POSLJEDNJI SAN STAROG HRASTA
STARI FENJER

Ilustracije: Maria Pascual

Izdavači

NIŠRO »OSLOBOĐENJE«
OOUR Izdavačka djelatnost
Sarajevo, Džemala Bijedića 185 – Izvršni izdavač

Za izdavača: Srboljub Petronijević
Glavni i odgovorni urednik: Miroslav Prstojević

ITRO »AUGUST CESAREC«
OOUR Izdavačka djelatnost
Zagreb, Prilaz JA 57

Za izdavača: Dragan Milković
Glavni urednik: Zdravko Židovec

Prijevod: Budislava Ščekić

Recenzenti: Jakov Jurišić, Lepa Špoljarić

© Copyright by Keystone

Naklada: 15.000

Prvo izdanje 1987.

Tisak: NIŠRO »Oslobođenje«
OOUR Štamparska djelatnost

Na osnovu mišljenja Republičkog komiteta za obrazovanje, nauku, kulturu i fizičku kulturu SRBiH, br. 02-413-135/86 od 25.4.1986. godine, redni broj 142 priloga 1, oslobođeno plaćanja poreza na promet

YU ISBN 86-319-0058-3
86-319-0060-5

PRIČA O GODINI

Siječanj se primicao kraju. Bilo je ružno vrijeme i snijeg je zameo ulice. Bijele pahulje letjele su u vrtlozima. Ponekad se činilo da se hvataju i za prozorska stakla i u zaleđenim nanosima padaju s krovova. Ljudi su trčali, sklizali se pa sudarali i neposredno poslije uspijevali se uspraviti. Fijakeri i konji kao da su bili zasuti bijelom prašinom. Fijakeri su se sporo probijali kroz gustu maglu. Kočijaši su ih vozili uz vjetar, kako bi im zaštitili leđa. Promrzli pješaci sklanjali su se u zavjetrinu iza kola. Kada je naposljetku prestala vijavica, proptile su se staze između kuća. No ljudi koje je snježna mećava zatekla na ulici nisu se usuđivali krenuti dalje. Nitko nije htio da zakorači prvi kroz zametene ulice niti da napravi put

kako bi ostali prošli. Svi su bili zbunjeni i začuđeni sve dok, kao po dogovoru, gotovo istodobno ne zakoraknuše kroz gust snijeg.

Sumrak donese spokoj. Nebo je bilo blistavo i vedro, kao umiveno, zvijezde kao da su nanovo zasjale, a poneka od njih i plavičastim odsjajem. Nedugo zatim stegnu mrz. Do zore se na snijegu uhvati ledeni pokrov na kome su stajali vrapci. Promrzli, skakutali su amo-tamo, a nije bilo ni mrvice hrane.

— I ovo ti je Nova godina — reče jedna ptičica drugoj.
— Baš sam ljuta. Možda bi bilo bolje da smo ostale u Staroj godini. Bila je bolja od ove.

— Ljudi su govorili o tome i najavili su Novu godinu — reče jedan vrapac dršćući od zime. — Raduje ih što se završava Stara godina. Razbijali su glinene ćupove o vrata. I ja sam se radovao, očekivao sam toplije dane. No, kao što vidiš, hladno je kao i prije. Ljudi su pogriješili u računanju vremena.

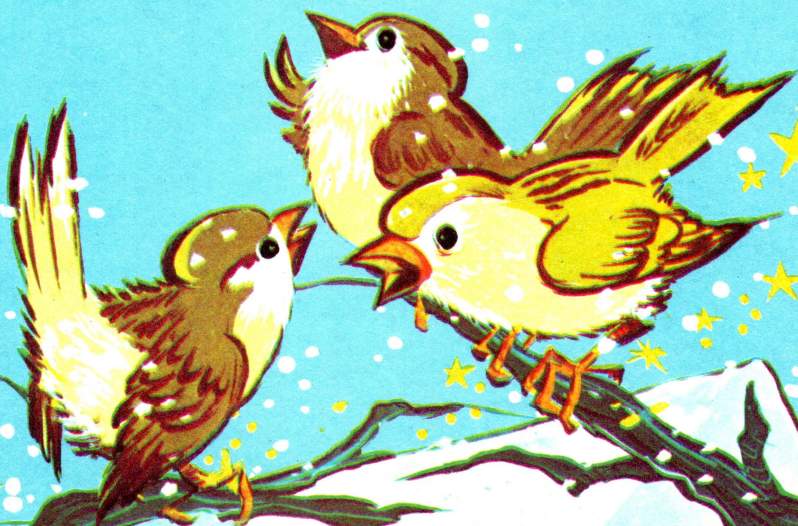
Tada se u razgovor uplete starija bjeloglava ptica:

— Dakako, pogriješili su. Ljudi su izmislili nešto što nazivaju kalendarom i sve mora biti usklađeno s njim. Ali, prema prirodnom poretku, godina počinje proljećem. Ja se ravnam po njemu.

— Kada počinje proljeće — upitaše ptičice.

— Kada doleti roda. No, ona nije uvijek točna. Ovdje, u gradu, nitko je ne primjećuje. Na selu se zna više o tome. Hajd'mo tamo, pred nju! Bit ćemo bliže proljeću.

— Čini mi se da je to najpametnije — reče vrapčica koja je cvrkutala i do tog trenutka nije se miješala u razgovor. — Ipak, mislim da mi tamo neće biti lijepo kao u gradu. Ovdje je kuća u kojoj živi obitelj ljudskih bića i u zidu su tričetiri posude za cvijeće. Dno im je okrenuto van, a otvor prema kući. U dnu je povelika rupa, kroz koju se može ući i izaći. Tamo živimo moj suprug i ja. Udobno nam je u tom gnijezdu. Iz njega su prvi put poletjeli naši ptići. Hrane nas, iz vlastita zadovoljstva, mrvicama kruha jer nas rado gledaju kako skakućemo i kljucamo. Zima je grozna. No, mi nećemo nikamo.

— Mi hoćemo. Letjet ćemo prema selu, u susret proljeću.

U selu bijaše zima oštija nego u gradu: za dva stupnja. Vani je vjetar raznosio snijeg. Seljak je sjedio na svojim saonicama. Iako su mu šake bile u toplim rukavicama, trljao ih je da se zagriju. Na koljenima je držao bič. Konjima su iz nozdrva izbijali bijeli pramenovi pare. Snijeg je škripao. Ptice su uskočile u kola dršćući od zime.

— Piu. Kad će, zaboga, proljeće? Kako se oduljilo čekanje!

— Veoma!

Sa vrha brda prekrivenog snijegom krenuše te riječi u polja. Možda je to bio odjek ili ih je izgovarao čudan starac koji je sjedio na vrhu gomile snijega. Bijaše bijel, velikih svijetlih očiju. Njegova kosa i brada bijahu duge i sijede. Odjeven u košulju od gruba bijelog platna, doimao se poput seljaka.

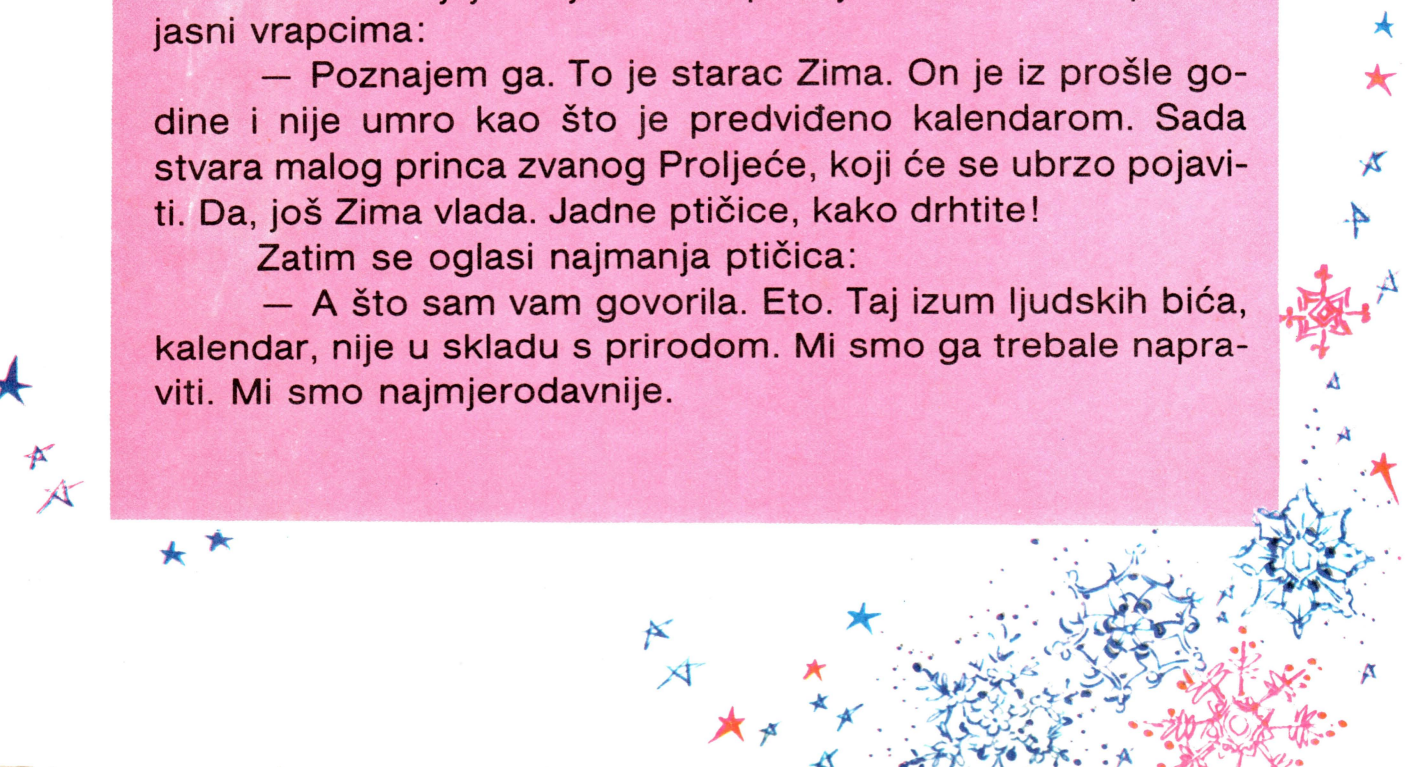
— Tko je onaj starac? — upitaše vrapci.

Gavran koji je stajao na stupu bijaše dobra srca pa objasni vrapcima:

— Poznajem ga. To je starac Zima. On je iz prošle godine i nije umro kao što je predviđeno kalendarom. Sada stvara malog princa zvanog Proljeće, koji će se ubrzo pojaviti. Da, još Zima vlada. Jadne ptice, kako drhtite!

Zatim se oglasi najmanja ptičica:

— A što sam vam govorila. Eto. Taj izum ljudskih bića, kalendar, nije u skladu s prirodom. Mi smo ga trebale napraviti. Mi smo najmjerodavnije.

Minuše skoro dva tjedna. Šuma još bijaše mračna, voda zaleđena, a površina jezera doimala se poput istopljenog olova. Oblaci i ledena, vlažna magla omotaše cijelu zemlju. Velike crne vrane letješe u jatu ne ispuštajući ni glasa. Činilo se kao da je sve utonulo u san... Jedna sunčeva zraka za-bliješta nad jezerom i ono zasja poput otopljena kositra. Na brdu i poljima snijeg se više ne bijeljaše kao prije, ali Zima, onaj sijedi starac, još stajaše na istom mjestu i gledaše prema jugu. Nije zamijetio da se snijeg počeo topiti i da su iz

zemlje, čudeći se, nicala nejake vlati zelene trave koje su privukle mnoštvo vrabaca.

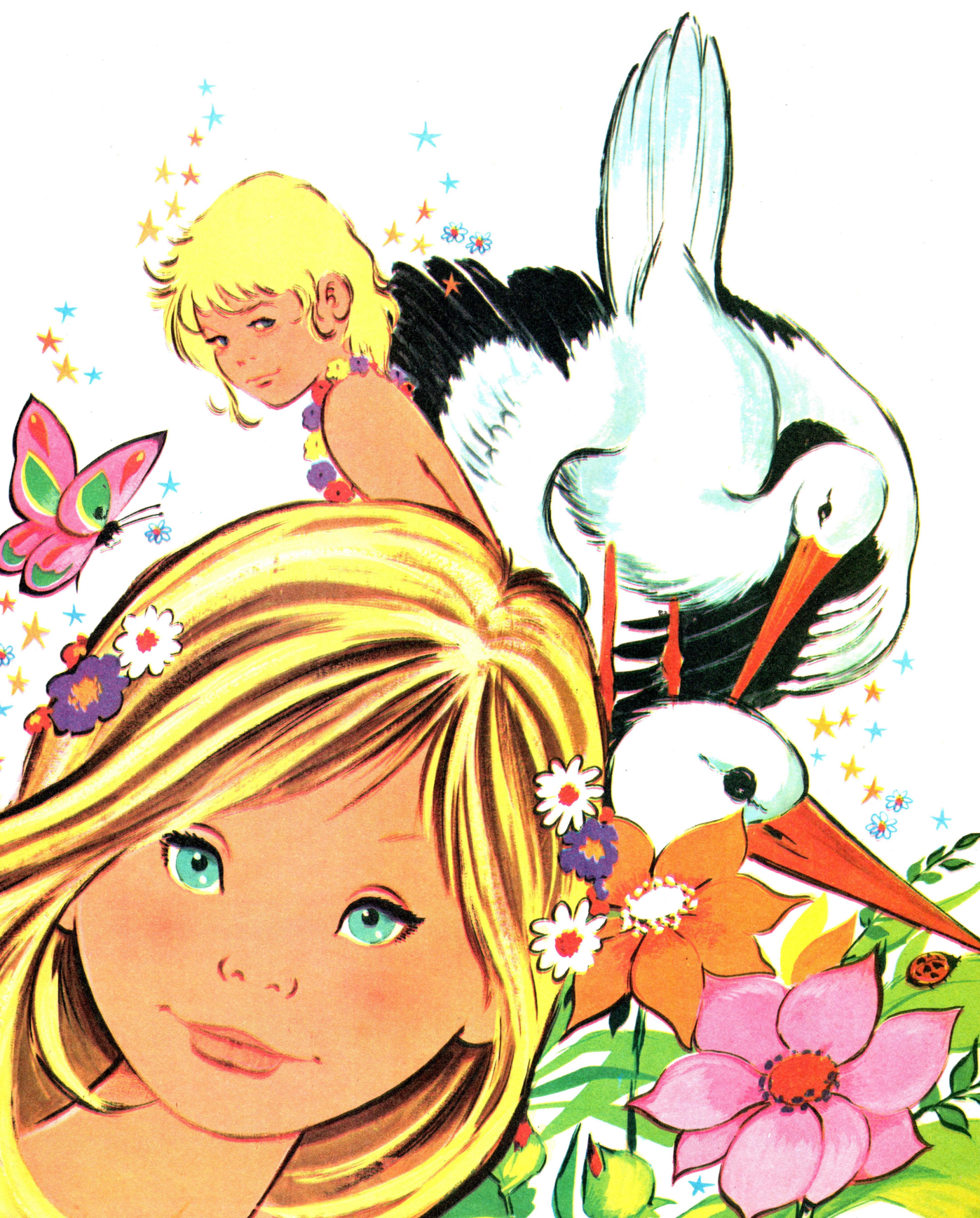
— Piu, piu! Je li već stiglo proljeće?

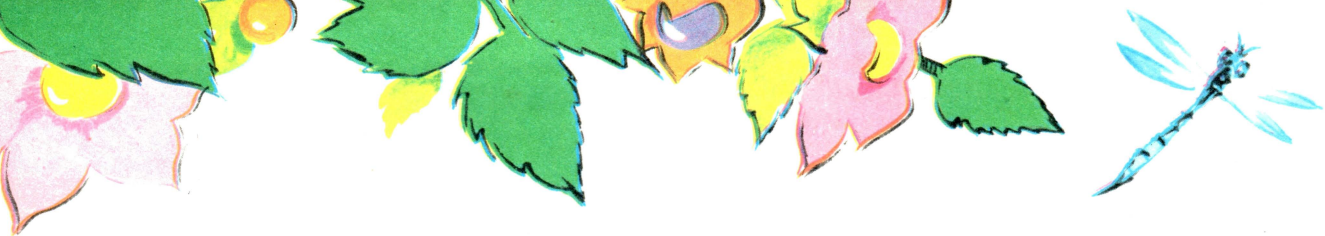
— Proljeće!

Svuda kuda je odjeknula ta radosna riječ, po poljima i livadama, u sjenovitim šumama obraslim mahovinom što se među drvećem bljeskala u svijetlozelenim tonovima. I vjetar s juga donese prve dvije rode. Na svakoj je sjedilo prelijepo dijete, dječak i djevojčica. Kada sletiše, poljupcem pozdraviše zemlju. Pod dječijim stopalima raslo je nešto bijelo. Držeći se za ruke odoše do mjesta na kojem je stajao starac Zima, zagriše toga snježnog čovjeka i sve troje nestadoše u gustoj magli. Naleti vjetra otjeraše maglu. Sunce ugrija zrak. Zime više nije bilo. Na tron godine posjedoše prekrasna djeca proljeća.

— Sada je, uistinu, počela nova godina — zacvrkutaše vrapci. — Nadoknadićemo sve ono čega smo bili lišeni ove

zime. Stazama kojima prođuše djeca, propupalo je drveće, porasla trava, biljke i polja se lijepo zazeleniše. Djevojčica je bacala cvijeće naokolo i bez obzira na to što je bacala mnogo cvijeća, uvijek ga je bilo u njenoj pregačici. Hitne cvjetove na stabla jabuke i breskve i ove procvjetaše iako su im grane još bile gole.

Dva dječaka veselo zapljeskaše. Jata ptica doletješe, tko bi znao odakle, zacvrkutaše i zapjevaše.

— Stiglo je proljeće!

Uokolo sve odisaše čarolijom i ljepotom. Starice izađuše na vrata kuća i grijaše se na suncu. Veselo, kao da su mlade, gledale su cvijeće koje se zažutjelo na livadama. Svijet se odjednom podmladio.

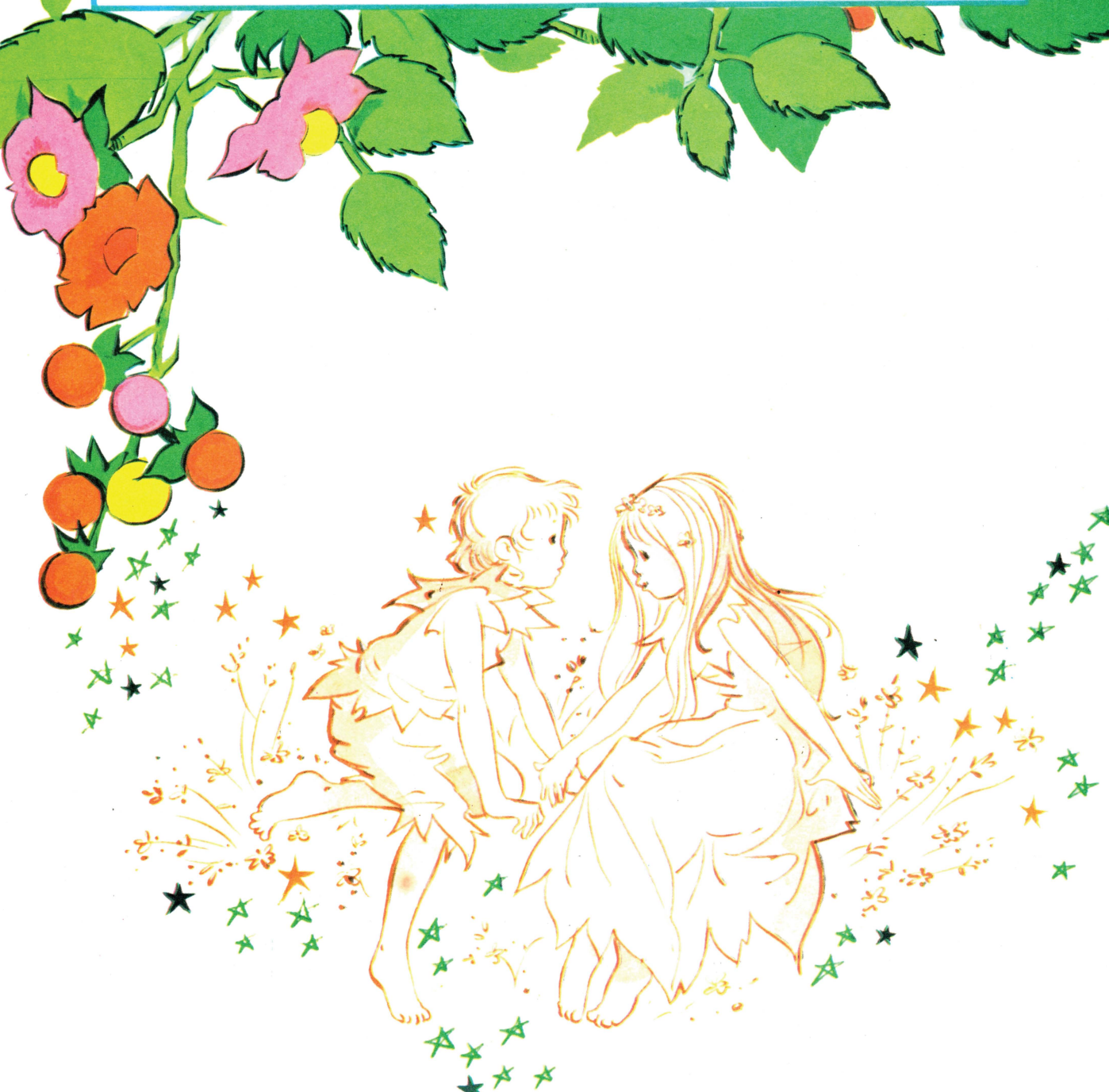
— Divna li vremena — reče jedna starica.

Mahovina je rasla u još mračnoj šumi. Rascvjeta se mnoštvo ljubičica, šafrana i jaglaca. Svaka vlat trave bijaše snažna i sočna. Tratina se doimala poput tepiha bogata resama a na njoj je sjedio mladi proljetni par, držao se za ruke, smješkao se, pjevao i rastao.

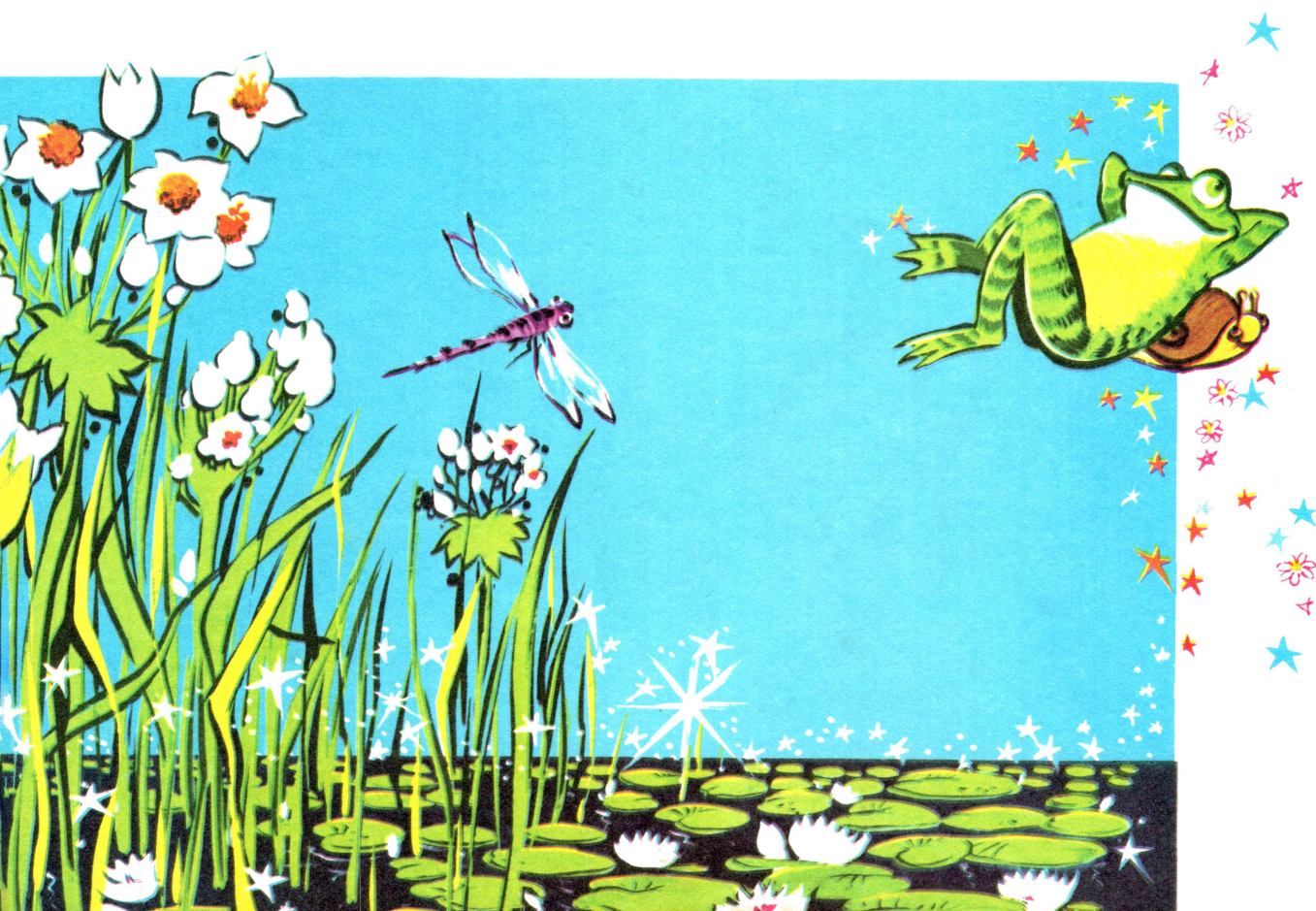
Nisu zamijetili da sipi kiša. Kapljica vode stopila se sa suzama radosnicama. Mladić i djevojka se cjelivahu, a šuma bujaše. Sunce se podigne visoko i na stablima propupa lišće.

Mladi par, držeći se za ruke, uđe u sjenovitu šumu, u kojoj su sunčevi zraci i sjena stvarali divnu zelenu boju. Tek propupalo lišće, nježno i čisto, odimalo je svježinom. Potok je žuborio između bilja i raznobojna kamenja. Kukavica je pjevala, a ševa poskakivala. Stiglo je proljeće!

Minuše dani i tjedni. Činilo se da se boje prelijevaju. Topli je povjetarac u naletima strujao livadama i davao im žućkastu boju. U šumskim jezerima bijeli je lopoč rasprostirao svoje velike zelene listove na zrcalnoj vodi, a ribe su se skrivale u njegovoj sjeni. Tamo gdje je drveće pravilo zaklon od vjetra, tamo gdje je sunce pržilo zidove seljačke kuće, tamo gdje su vreli zraci otvarali pupoljke ruža, tamo gdje su sazrijevali sočni plodovi trešanja sjedilo je ljeto, u obličju prekrasne žene koju smo upoznali kao djevojčicu i zaručnicu. Gledala je kako se približavaju oblaci mijenjajući oblik, kako se nadižu poput valova ili planina, gledala je njihovu modrinu. Nailazili su iz tri smjera i sve se više primicali.

Kružili su šumom i nadirali poput mora nasuprot. Sve ispod njih činilo se mirnim u tišini punoj iščekivanja, bez daška vjetra i cvrkuta ptica. Putovima i cestama brzali su ljudi u kolima, na konjima, ili pješice tražeći skrovišta. Odjednom, sunce kao da se rasprsnulo: sijevnu, u trenutku sve bijaše osvijetljeno, a zatim odjeknu grom. Pljusnu kiša i nebo se zatamni. Bljesnu svjetlost, nastade tajac. Zatim zagrmi. Zanjihase se stabljike obrasle mahovinom.

Drveće skrivaše svoje grane od naleta kiše... trava i žito zauvijek polijegaše. Smjenjivahu se tama i svjetlost, žamor i tišina. Onda kiša prestade, pade još pokoja kap i začas sunce ponovo blještavo zasja. Stabla i lišće bijahu osuti bisernim kapljicama. Dok se ribe praćakahu u vodi, ptice pjevahu i kukci zujaše. Na morskoj hridi poprskanoj valovima, sjedilo je Ljeto. Sunčalo se, a kosa mu bijaše mokra od kupanja. Lijepo građen muškarac zračio je snagom. Oko njega sva je priroda bila budna, bujna i raskošna. Bijaše to lijepo, vrelo ljeto.

S polja djeteline dopiraše opojan i lijep miris. Pčele su zujale oko nadgrobnog spomenika koji je kiša oprala, pa sada blistaše na sunčevoj svjetlosti. Tamo na livadi bijahu posluženi svi darovi prirode Ljetu i njegovoj predivnoj ženi, a među njima vosak i med, koji su matice i njezin roj ostavili na kamenu.

Poslijepodneвно nebo zlatom je blistalo, poput najljepše crkvene kupole, a mjesec sijaše od sumraka do zore. Bijaše ljeto.

Protekoše dani i tjedni... Na žitna polja žeteoci iznesoše svoje kose. Grane jabukova stabla udvostručiše težinu zbog predivnih žutih i rumenih plodova. Rasle su cica-mace i

zrak mirisaše na hmelj. Pod bademovim granjem, punim plovca, odmaralo se Ljeto i njegova supruga; izgledaše veličanstveno.

— Kakvo bogatstvo — uzviknu ona. — Raskoš svuda oko nas. Zadovoljna sam, ne može mi biti ljepše... Ne znam zašto, ali treba mi mira, tišine i spokojsva. Ljudi će, jer odvajkada čeznu da zarade što više, uskoro poorati ova polja. Eno roda. U jatima lete prema oranicama. Ta nas je ptica spustila kada smo bili djeca. Sjećaš li se kako smo došli? Donijeli smo cvijeće i topli zrak, a šumama zelenilo. Sada su,

išibane vjetrom, i šume tamne i žute. Vidio si one u kojima smo bili popodne! U njima nema zlaćanih plodova.

— Hoćeš li da ti ih pokažem? — upita Ljeto.

— Hoću!

Ljeto ispruži ruku i lišće se na drveću rumenozlatno oboji. Tople boje preliše se šumom. Rumeni plodovi, obilje tamnosmeđih bobica visilo je na grani, a kesteni su ispadali iz svojih kućica.

Usprkos svemu, kraljica godine je bila sve bljeđa i tužnija.

Noć je oblačna a zrak hladniji... Želim otići odavde, želim se vratiti u zemlju našega djetinjstva.

Ugleda rode. Vraćahu se. Kraljica ispruži ruke prema njima. No, one odletješe. Njihova gnijezda ostaše prazna. U nekim od njih počeo je rasti žuti šeboj, a u drugima duge stabljike gramineje. Poletješe i vrapci.

— Zar nama ostaviše sve ovo — pitali se oni. — Odletjele su jer ne podnose hladan vjetar. Pa, nek' im je sretno!

U šumama je lišće iz dana u dan bivalo žuće i ubrzo poče otpadati. Vratilo se i ružno vrijeme posljednjeg godišnjeg doba. Jesen je brzo napredovala. Ispružena na sagu od otpala lišća, kraljica godine je nježno promatrala zvijezdu koja je treperila. Pored nje stajao njen muž. Puhne vjetar, zatrese granu, obori lišće... Kraljica godine ode. Posljednji leptir klatio se na hladnu povjetarcu.

Vratit će se duge i tamne noći i ledeni vjetar. I vlaga s kišama. Kralju godine kosa pobijeli poput snijega. Nije ni znao da sav postaje bijel. Mislio je da su ga pokrile snježne pahuljice koje doniješe oblaci. Preko polja prostre se snježni prekrivač.

— Zar je već Nova godina? — upita kralj godine. — Uskoro će se roditi novi kraljevski par, a ja ću se sa svojom suprugom odmarati na zvijezdi koja treperi.

Snijeg je padao na borovu šumu i škropio drveće koje će učestvovati u slavlju.

Samo nekoliko tjedana poslije kralj godine postade starac.

— Veselite se u salonima i pod zelenim jelkama! — usklikne. — Stigao je čas u kojem treba da se odmorim i u kojem će novi mladi par godine preuzeti kraljevsko žezlo i krunu.

— Ali, ti imaš moć — re-
če mu priroda. — Još se ne
možeš odmarati. Snijeg mora
pokriti novo sjeme i grijati ga.
Ti to moraš obaviti. Dopusti
da drugi prime počasti, mada
si ti još vladar. Nauči da živiš
u zaboravu. Kad stigne novo
proljeće, tek onda možeš oti-
ći!

— A kad će doći prolje-
će — upita Zima.

— Kada se vrati roda.

I Zima, pognuti starac, bijelih uvojaka i snježne brade, čvrst poput leda i snažan poput uragana, uspne se na vrh brda. Sjedne na hrpu snijega i stade gledati prema jugu, poput prijašnjega starca Zime... Snijeg je padao. Zalediše se vrhunci planina i površina jezera. Klizači su se sklizali na ulaštenoj površini, a u toj bjelini isticale su se vrane i gavra-

novi. Zavlada mir. Starac Zima sklopi ruke u zraku bez daška vjetra, a led postade tvrdi.

Opet doletješe vrapci iz grada i upitaše:

— Tko je onaj starac na vrhu brda?

I ponovo gavran (možda i sin onoga lanjskog), koji obožava vrhove planina, odgovori:

— Starac Zima. Nije umro, kao što je predviđeno kalendarom. Taj starac odgaja mlado proljeće, koje će uskoro doći.

— Kada će doći proljeće? — upitaše vrapci. — S njim će zacijelo doći i ljepše vrijeme, a za njegove vladavine bit će bolje.

Sanjar, starac Zima usmjeri pogled prema sjenovitim šumama. U njima je drveće podizalo svoja vitka stabla i gole grane. Pod njegovim pogledom oblaci postadoše gušći i le-

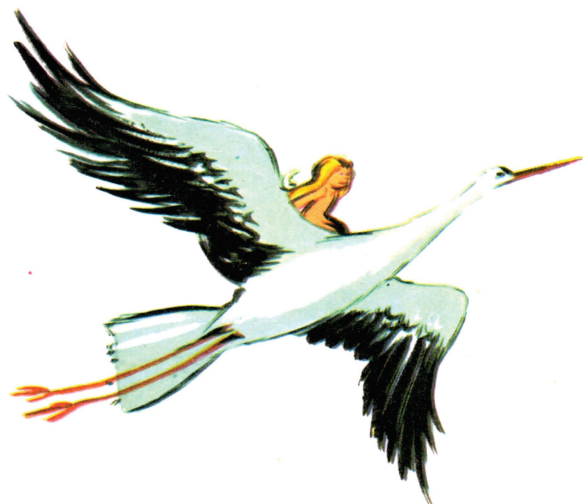

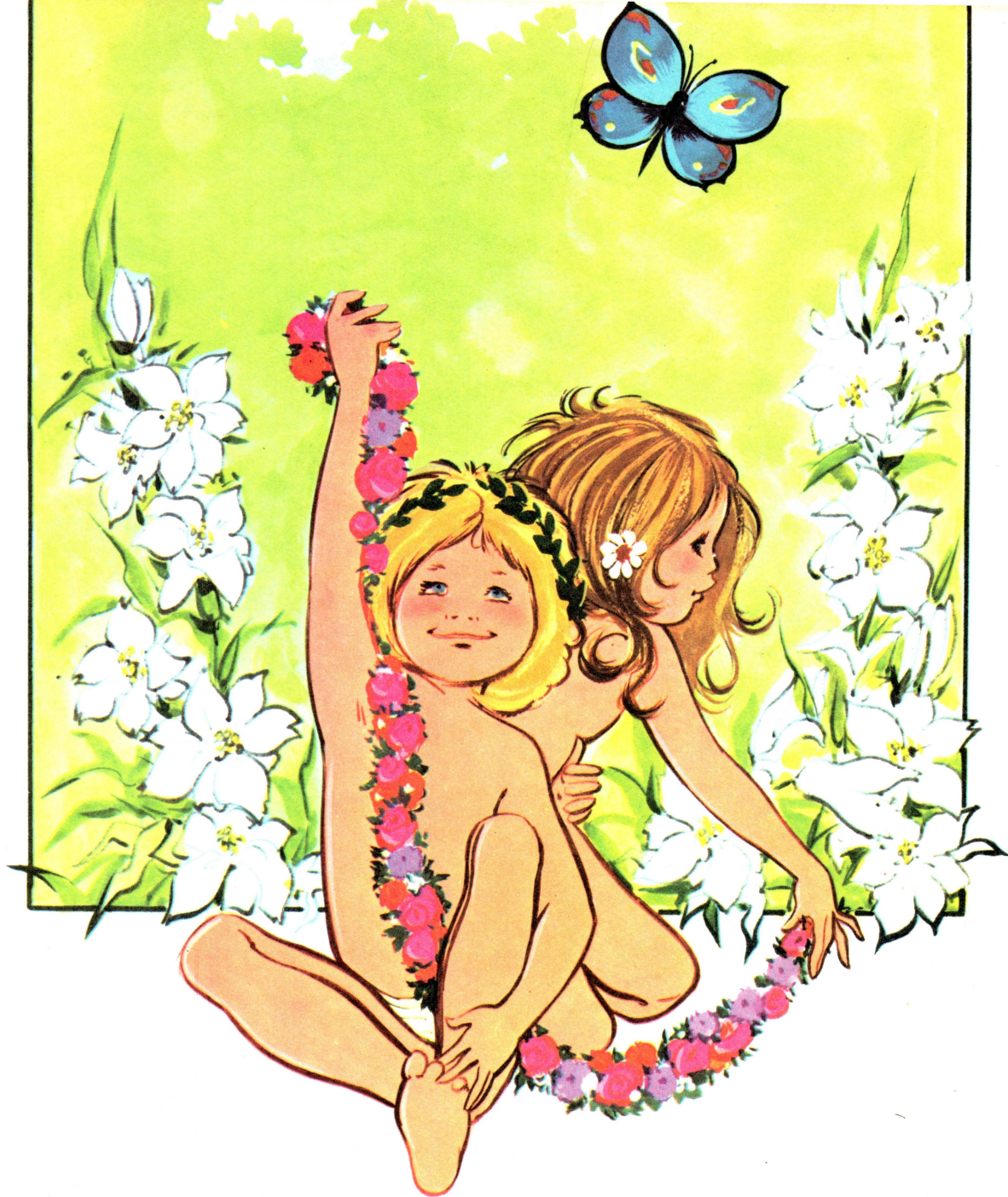
deniji. Dok je starac Zima sanjao o svojoj mladosti, šumu prekri inje. Kasnije, u zoru, malo-pomalo granje ga strese sa sebe.

— Kada će stići proljeće? — upitaše vrapci.

— Proljeće! — Povik je odjeknuo preko snijegom prekrivenih brda. Sunce poče jače grijati. Snijeg se topio. I ptice zacvrkutaše: Stiglo je proljeće!

Visoko u zraku pojavi se prva roda... Za njom i druga... Obje su nosile po jedno lijepo dijete. Kad su sletjele na zemlju, djeca poljubiše tlo. Zatim se uputiše ka planini i zagrliše starca koji ih je čekao. U tom času oblak magle odnese starca.

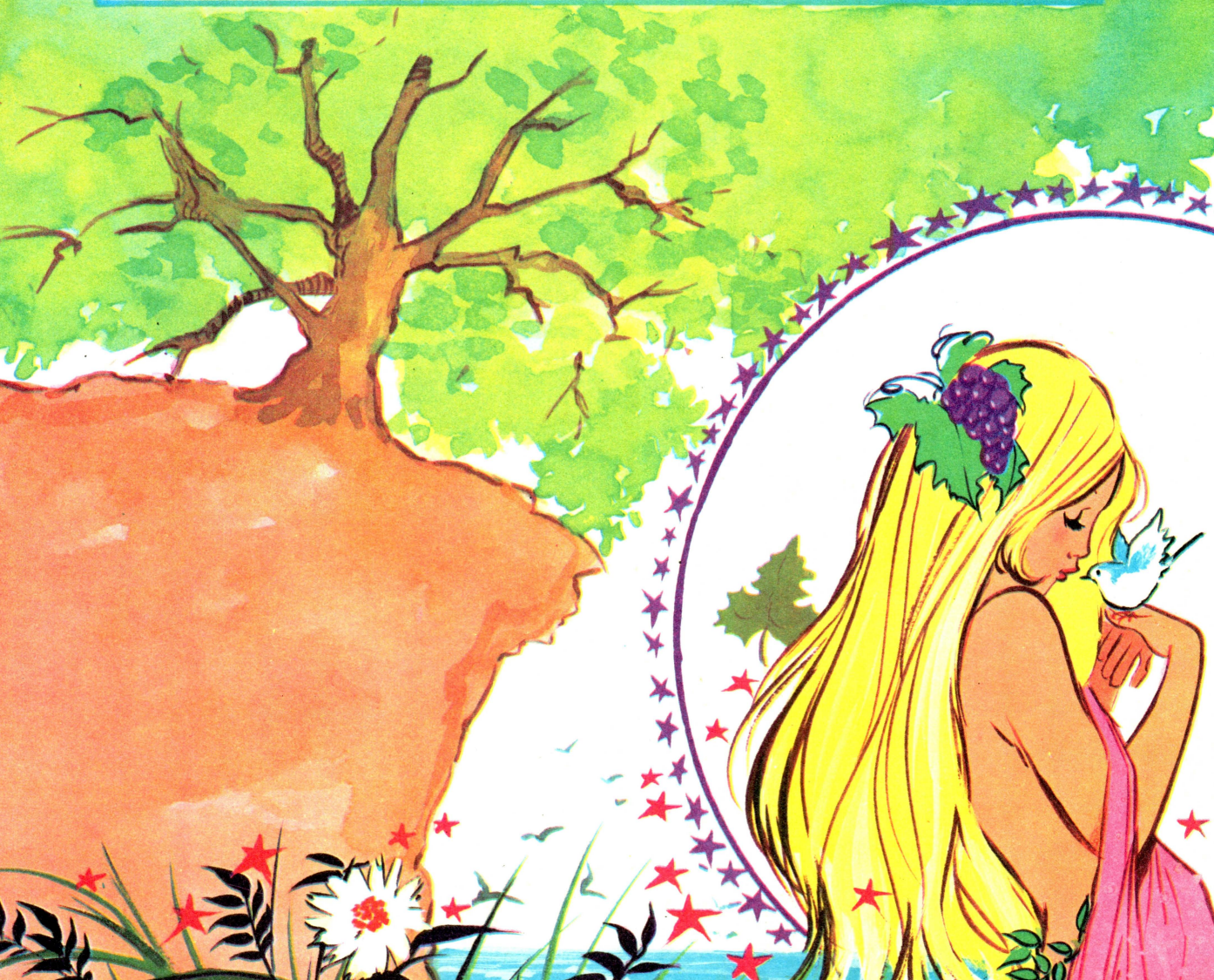

I to je kraj priče o godini.

— Divna je — rekoše vrapci. — Priča je odlična, ali se ne slaže s kalendarom. Zacijelo nije istinita.

POS LJEDNJI SAN STAROG HRASTA

Na najstrmijem dijelu morske obale, tamo gdje prestaje nepregledna šuma, rastao je prastari hrast. Imao je već tristo šezdeset pet godina. Iako je to dugo razdoblje u životu hrasta, nije to vrijeme dulje od godine dana u vijeku čovjekovu. Mi po noći spavamo i sanjamo, a danju radimo i bdije-

mo. No, kod drveća je to drugačije. Ono bdije tri godišnja doba i tek zimi usne, jer zima je njegova noć, doba njegova počinka i odmora od duga dana, koji mi nazivamo proljeće, ljeto i jesen.

U vrelim ljetnjim danima, kukci su letjeli nad njegovom krošnjom, u njoj živjeli, plesali i radovali se. Kad bi ljupki kukac načas sletio na jedan od njegovih zelenih listova, hrast bi mu rekao.

— Jadniče! Tvoj život traje samo jedan dan... Veoma kratko! O, kako je to tužno!

— Što to znači — odgovarao bi kukac. — Meni se to ne čini tužnim. Uokolo mene sve je razdragano i lijepo... Baš sam sretan!

Ali to traje samo jedan dan. A zatim, kraj.

— Kraj? — zapita kukac. — Što to znači? Je li došao i tvoj kraj?

— Nije. Moj život traje tisuće tvojih dana, a svaki moj dan četiri godišnja doba. To je veoma dugo i ti to ne bi mogao izračunati.

— Ne bih, jer te ne razumijem. Kažeš da živiš tisuće mojih dana, a ja ti kažem da je u mom danu na tisuće radosnih i sretnih trenutaka. Hoće li nestati sve ove ljepote uokolo kad ti umreš?

— Ne — odgovori stablo. — Sve će i dalje živjeti, mnogo dulje nego što i ja mogu zamisliti.

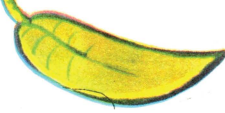
— U tom slučaju isto je i tebi i meni, samo što računamo drugačije.

I kukac poleti i zaplesa u zraku, ponosan na svoju ljepotu i na snježnu bjelinu svojih krila. Razigrao se u zraku, opojnom od mirisa djeteline, divlje ruže, bazge, đurđica, kukurijeka i nane. Dan bijaše dug, lijep, bogat radošću i prekrasnim događajima. Kada se sunce primaklo zapadu, kukac malaksao od zadovoljstva osjeti slatki umor. Njegova krila nisu više mogla održavati njegovo tijelo u zraku i on se polako spuštao pa se najposlije ispružio na svježoj travi. Nježno je spustio svoju glavu i zaspao zauvijek.

— Zaista, život mu je bio kratak! Jadna životinjica — uzdahnio je hrast.

Svakog dana ponavljale se plesovi, iste misli, pitanja i odgovori, ponavljala se i smrtna opijenost. I tako su se pojavljivali i nestajali naraštaji i naraštaji kukaca koji su uživali u svojim kratkim životima. Sve to vrijeme hrast je bio budan,

jutro mu je bilo proljeće, podne ljeto, a jesen sumrak. Bližio se trenutak kada će utonuti u san — primicala se zima.

Olujni vjetrovi već su pjevali svoju pjesmu.

— Laku noć! Laku noć! Odpade prvi list! Odpade još jedan! Pokupit ćemo ih! Pokupit ćemo ih! Samo ti spavaj! Naše će te pjesme opustiti, naše njihanje uspavati. Tvoje stare grane pucketaju od zadovoljstva koje osjećaš zbog naše nježnosti. Odmori se. Ovo je tvoja tristošezdesetpeta noć. Još si veoma mlad. Spavaj, spavaj mirno! Oblak te dariva snijegom. Sve je bijelo. Tvoje noge počivaju na mekom jastuku! Mirno spavaj i lijepo snivaj!

S hrasta otpade sve lišće i on se pripremi za zimski odmor, za zimski san. I počne sanjati. U snu su mu navirale uspomene, isto kao i ljudima.

Bijaše to davno. Dok je bio malen, spavao je uvijen ispod staklenke. Prema računanju ljudi, sada živi u svom četvrtom stoljeću. Bijaše veliko i najljepše drvo u cijeloj šumi. Svojom je krošnjom nadvisio sva stabla i moglo ga se vidjeti izdaleka, čak s pučine. Mornarima je služio za putokaz. Nije ni znao koliko ga je očiju pogledom tražilo! Na njegovim su se granama gnijezdile grlice, a uz visoke, zelene krošnje glasila se kukavica, a kada je jesen prošarala bakrenim sjajem njegovo lišće, jata ptica selica spuštala su se na njegove grane da otpočinu prije nego što polete preko mora. No, sada, usred zime, njegove su čvornate grane ostale bez lišća. Na njima su se smjenjivali gavranovi. Stajali su i razgovarali o

teškim vremenima. Bilo je veoma teško naći mrvicu hrane da bi se preživjela zima!

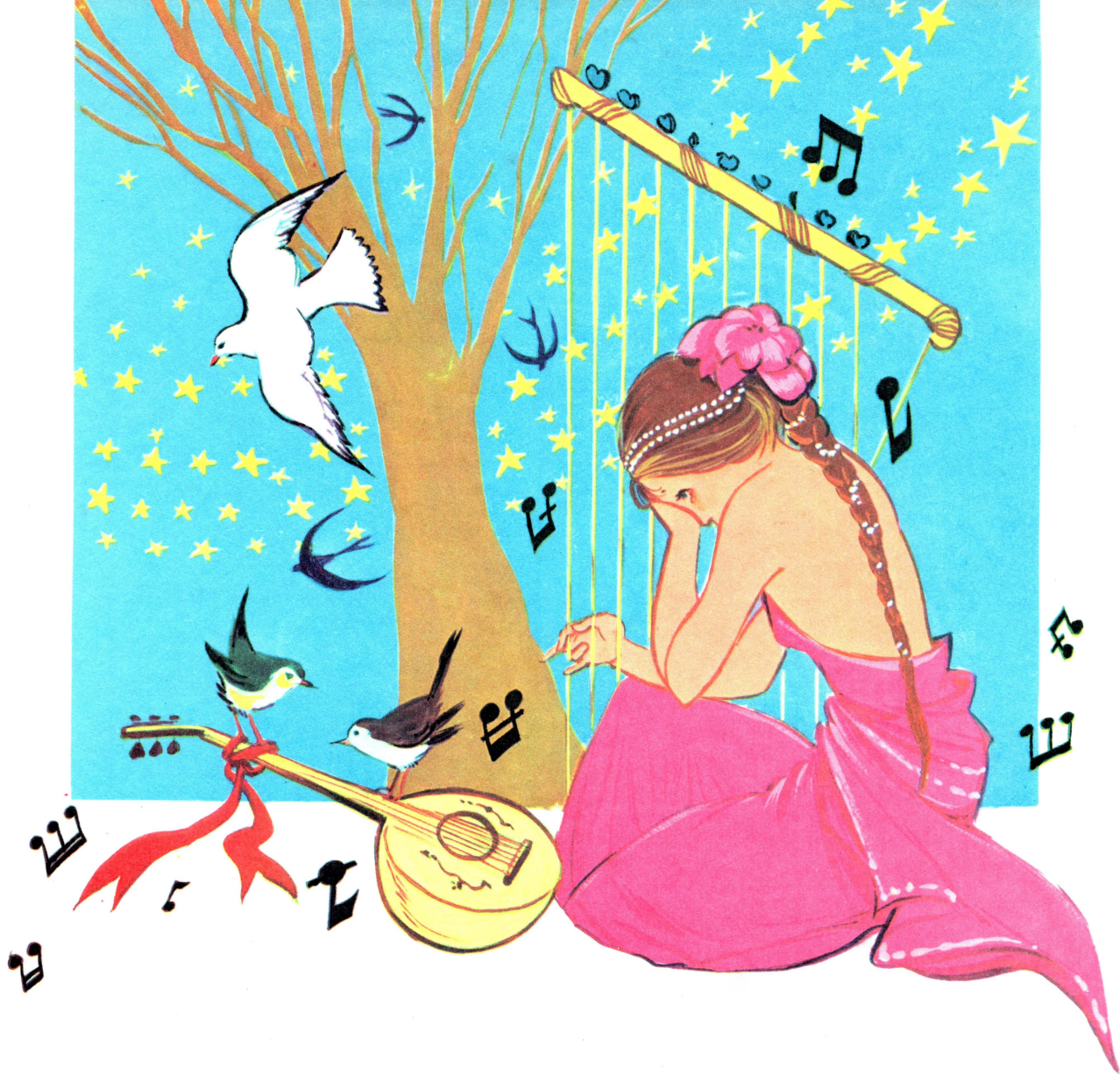
Upravo je tada stablo usnulo svoj najljepši san. Evo kakav:

Hrast je sanjao da je na nekoj proslavi. Činilo mu se da čuje zvonjavu zvona u blizini. Osim toga, činilo mu se da je ozračje ljetnje, toplo, čarobno. Sunčevi zraci prodirali su u njegovu krošnju i milovali njegove grane. Zrak je bio zasićen mirisima trave i cvijeća. Leptiri su mahali šarenim krilcima, poput lepeza, a mušice zanosno plesale. Sve što je hrast u cijelom životu vidio i doživio ukaže mu se sada u čarobnom snoviđenju i prođe kao neka svečana povorka. Vidio je vite-

zove i dame iz prošlih vremena koji su jahali na vitkim konji-
ma, s perom zataknutim za šešire i sa sokolom na ruci. Jurili
su šumom, čula se jeka lovačkih rogova i lavež pasa. Vidio je
neprijateljske vojnike u šarenim odorama, sa strijelama, koji
su razapinjali šatore. Divio se plamenu vatre koju su naložili
stražari. Čuo je pjesme vojnika i zamijetio kako neki drijema-

ju u zaklonu od njegovih grana. Vidio je mnoge zaljubljene parove koji su se sastajali pod njegovom krošnjom u noćima punim mjesečine i s ljubavlju urezivali svoja imena u njegovoj sivoj kori. Putujući glazbenici su u pradávná vremena svoje lutnje i harfe ostavljali na njegovim granama. Kasnije su ih uzimali i njihove žice rađale su vesele note. Grlice su gugutale, kao da su željele reći kako im je lijepo u njegovoj krošnji, a kukavica se oglasila ljetnom pjesmom.

A onda, kao da je oćutio novu lagodu i novu snagu koja kroza nj zastruji od najdubljeg korijena preko njegovih grana do vrška listova. Stablo je osjetilo da se proteže i da mu se meškolji korijenje ispod tople zemlje. Osjećalo je da ima sve više snage, da raste i postaje sve veće. Deblo mu se protezalo, a krošnja okrupnjala. Što je stablo više raslo, to se sve bolje osjećalo, ali je istodobno osjećalo i sve veću želju da još raste, da dosegne i samo vrelo i sjajno sunce.

I hrast postade viši od oblaka. Oni su sada prolazili ispod njega, kao i ptice selice i bijeli labudovi.

I svaki je njegov list gledao, kao da je imao oči. Zvijezde, vidljive i usred bijela dana, postadoše ljepše i blistavije. Sjale su nježnije od svih očiju koje su ikada na svijetu postojale. Bile su slične očima sve djece i svih zaljubljenih koji su se sastajali pod njegovim granama, svim očima koje su zaljubljeno gledale.

Uživao je na trenutak u beskrajnoj radosti, ali nosio je u sebi i traćak tuge — želju da i drugo drveće, biljke i cvijeće porastu, kao i on, te da zajedno uživaju u beskrajnoj ljepoti. Hrast nije bio potpuno sretan, jer u tom njegovom snu nisu bili uz njega ostali stanovnici šume, veliki i mali, i ovaj san je

djelovao na njegove grane i lišće kao na ljudske grudi.

Krošnja drveća se njihala, kao da traži ono što joj nedostaje. Oči su mu bile uprte u zemlju, i u tom trenutku osje-

ti predivan miris, jači od mirisa ljubičica. Bijaše to miris lijepih kraljica šume.

Tada krošnje drveća počеше izvirivati kroz oblake. Hrast je vidio kako se ispod njega mnoga stabla protežu i rastu, sve dok ne narastoše poput njega. Neke trave i biljke pridržavale su se za njegov korijen, da bi se lakše popele. Breza je narasla najbrže. Njena bjelina je blistala, pucketalo je njeno vitko deblo, a njene grane su lelujale poput zastave ili neke prozračne tkanine. Sva su se živa šumska bića upinjala: šaš sa smečkastim cica-macama. Činilo se da će ptice i skakavci oboriti travke svojim nogama. Porasli su i pčelari i pčele. Sve to je bilo praćeno tisućama predivnih šumskih šumova.

— Valjda je ovdje i mala margareta — reče hrast — i plamenocrveni zvončić, i plavi cvjetić, kojeg vidjeh jednog jutra na obali rijeke.

Hrast je želio da svi budu tu, pored njega.

Popeše se i plavi i crveni cvjetić, a i margareta.

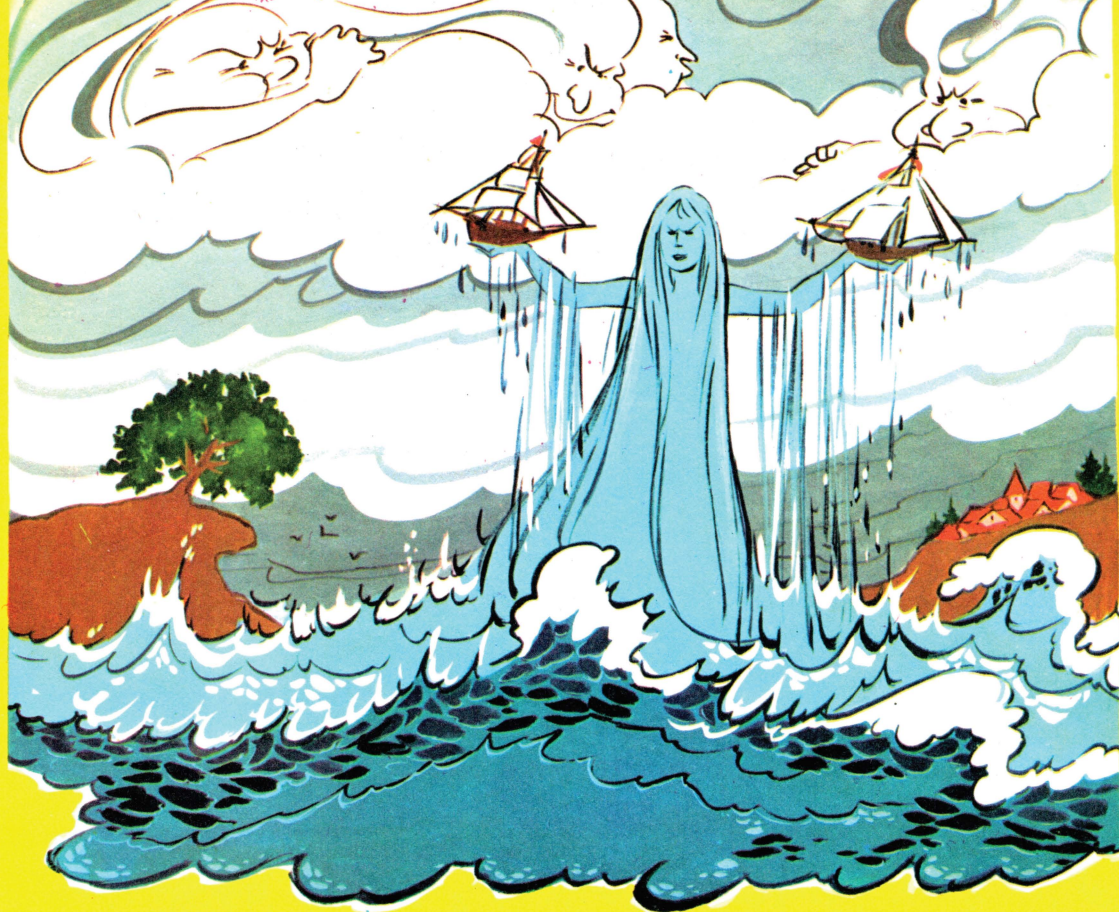
— Evo nas! Evo nas — reče cvijeće.

Da, sve cvijeće je stiglo gore, kao kor satkan od mirisa i boja.

— Kako je lijepo — oduševljeno reče stari hrast.

— Svi su stigli. I veliki i mali su pored mene. Svi su htjeli da mi dođu! Za mene je to najveća sreća! Da li je sve to moguće?

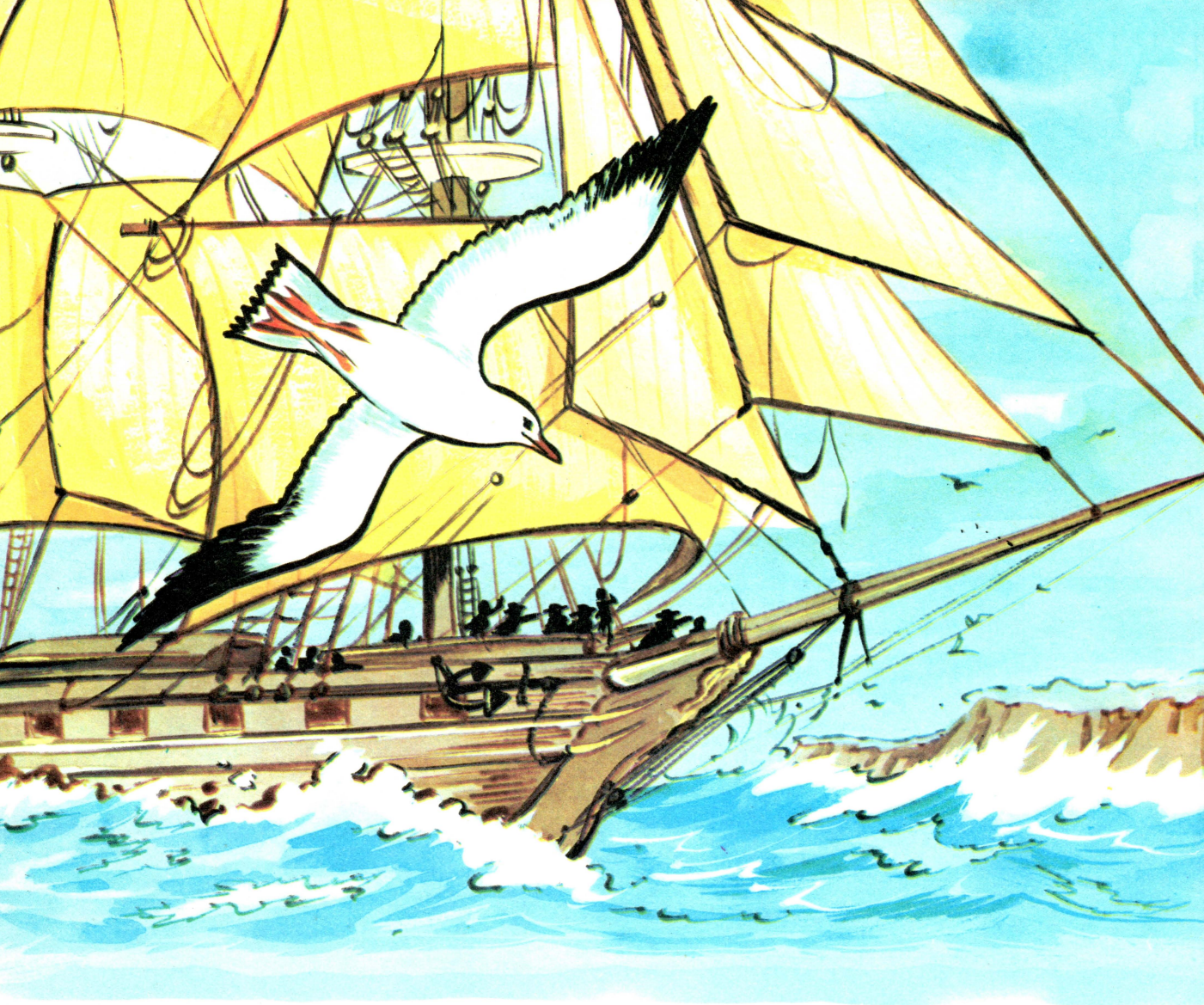

— Na nebu je sve moguće — odgovori taj kor boja, granja, mirisa, svih bića čije srce bije i koja žive.

Hrast je i dalje rastao i odjednom oćuti da se diže, da ni korijenjem nije više vezan za zemlju...

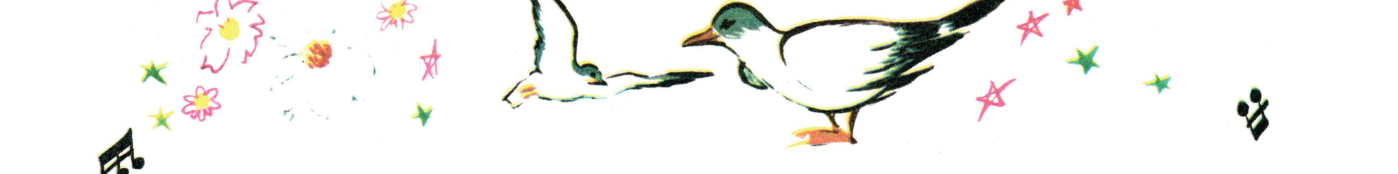
— Kakva divota! Više me ništa ne može zaustaviti i mogu nesputano poletjeti u visine, prema sjaju i svjetlosti — zaklikta stablo. — A, uz to, okružen sam svojima najmilijima. Svima!

Tako je sanjao stari hrast. A dok je on sanjao, te noć nastala strašno nevrijeme na Zemlji. Činilo se da će džinovski valovi izaći iz mora, udarali su o obalu, plavili je. Uragan stigao i do šume. Čupao je stabla s korijenjem, i to baš u trenut-

ku kada je hrast sanjao da ga više ništa ne veže za tlo. Njegovih tristo šezdeset pet godina bilo je isto što i kratki život kukca.

Sutradan, kada se sunce probudilo, uragan je već bio prestao. Zrakom zabrujaše zvona, a dimnjaci kuća, pa i onih najsiromašnijih, svojim su plavičastim dimom bockali nebo, kao da se svete. More se smirilo, i na velikom brodu, koji je te noći izdržao nasrtaje valova, podigoše se sve zastave.

— Nema stabla! — povikaše mornari. — Nestao je stari hrast što nam je poput svjetionika pokazivao obalu. Noćas ga je oborio uragan. Tko bi ga mogao zamijeniti. Nitko!

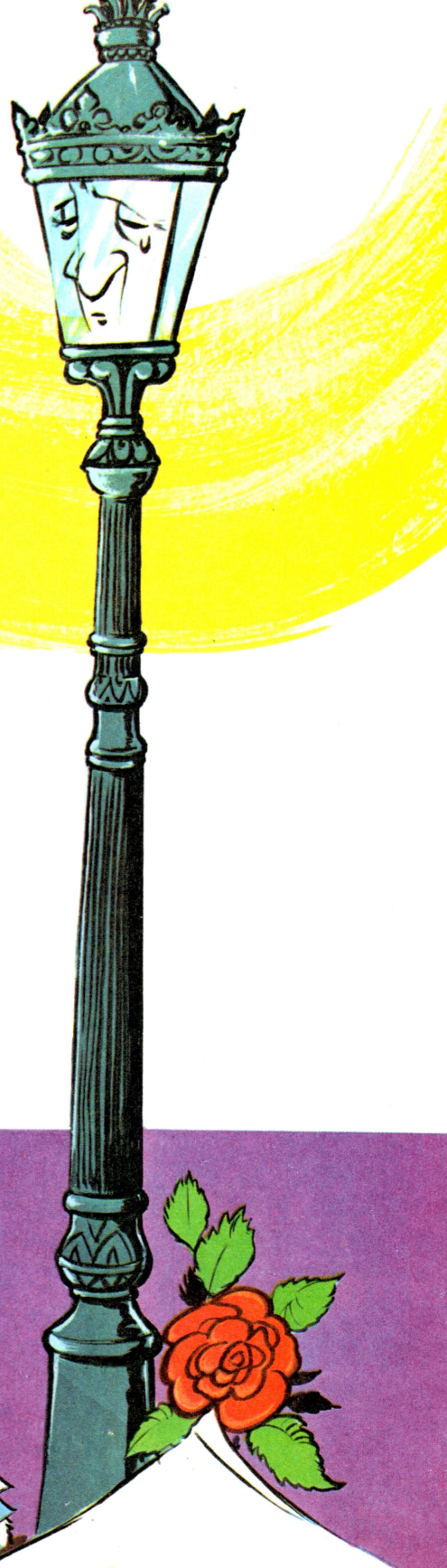

I tom je rečenicom ispraćen stari hrast. Oboren, pored obale, odmarao se na bijelom snježnom sagu. Čuo je kako su mornari pjevali na brodu, a pjesma je izražavala njihovu radost. Radost ljudi zbog spasenja i novog života.

STARI FENJER

Jeste li čuli priču o starom fenjeru? Nije osobita, no, nije li ipak bolje da je poslušate? Bio jednom fenjer, dosta star. Godine i godine pošteno je služio i doslužio. Uskoro će u zaslužnu mirovinu. Ovo je posljednja noć što sja na svom stupu i osvjetljava ulicu, tako da se osjeća poput umjetnika koji se posljednji put pojavljuje pred publikom. Fenjer je znao da će ga već sutra, prvi put u njegovu životu, skinuti i odnijeti u općinsko skladište, da ga pregledaju stručnjaci i odluče može li još služiti ili je već dotrajavao. Možda će ga premjestiti da bi osvjetljavao most ili neku tvornicu, a možda će ga kao staro željezo poslati u ljevaonicu. Ako se dogodi ovo posljednje, ne zna što će od njega nastati, a ne zna ni da li će se sjećati da je nekada bio fenjer. To mu se učini najgroznijim.

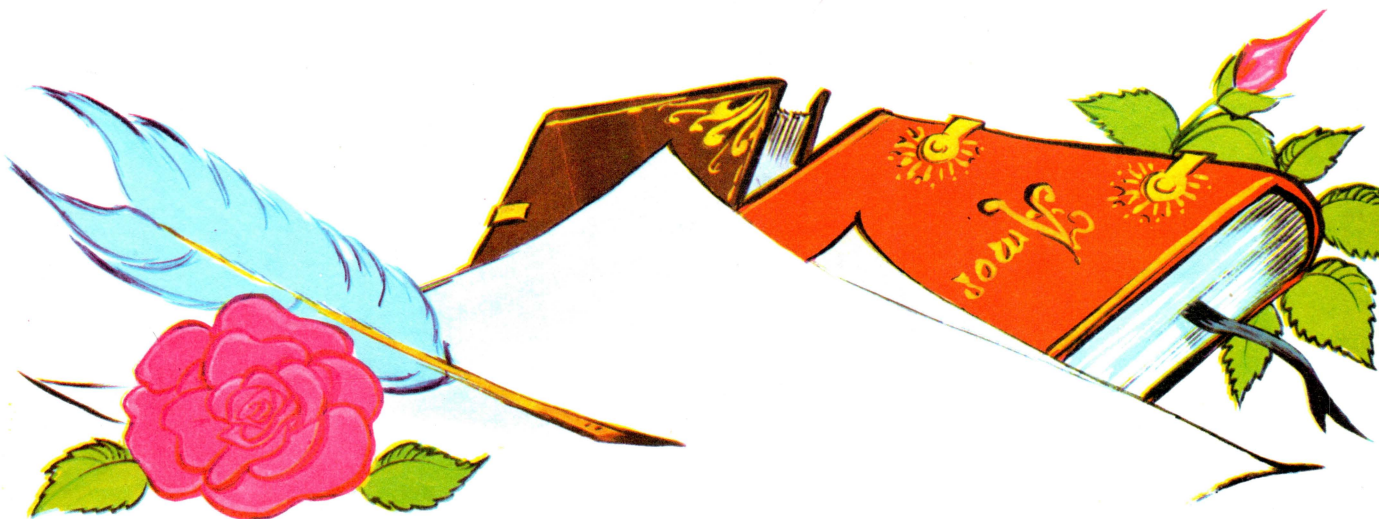
Bez obzira na to kakva će biti njegova sudbina, znao je da će se zauvijek rasti s dobrim ljudima koje je smatrao svojom obitelji, s noćnim čuvarom i njegovom ženom. Oboje bijahu veoma dobri ljudi i nikada mu nisu ukrali niti jednu jedinu kapljicu ulja.

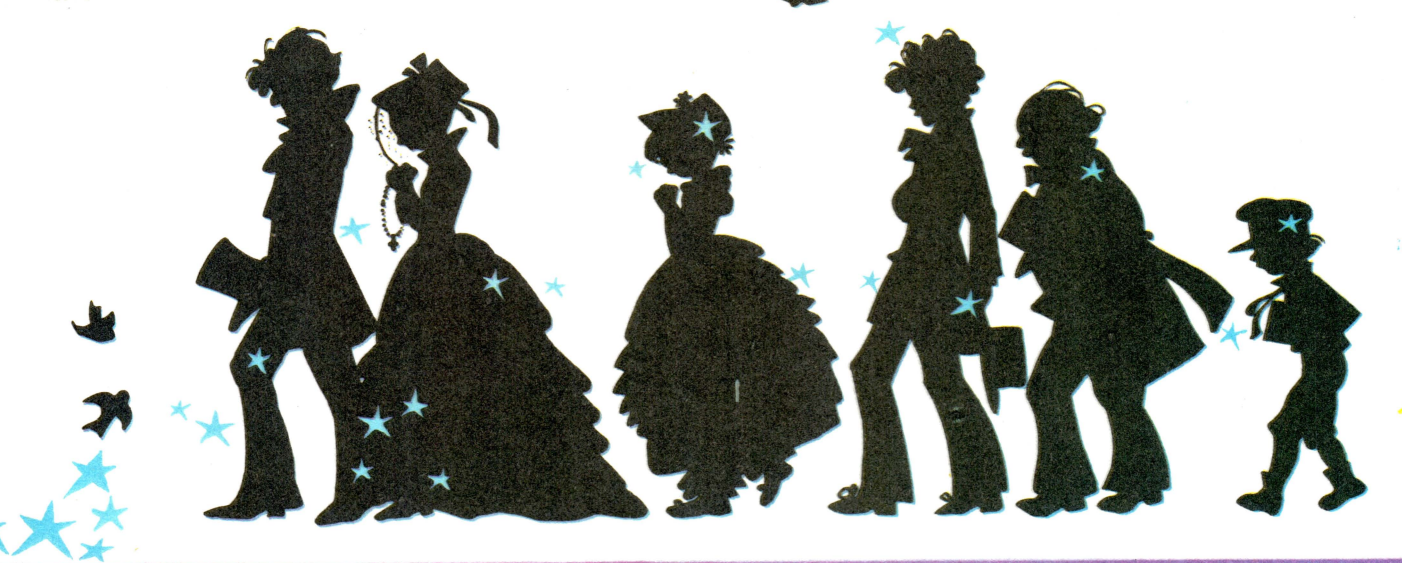
Moglo bi se reći da su on i noćni čuvar zajedno počeli raditi, jer istog dana kad su postavili fenjer, postavili su tu i tog čovjeka za noćnog čuvara. Njegova žena bila je malo ohola. Samo je noću posmatrala stari fenjer, a nikada danju. Ali sada, kada su sve troje ostarjeli, obraćala mu se vrlo nježno, ulijevala u njega ulje i čistila mu staklo.

Ovo je njegova posljednja noć na ulici. Sutra će ga odnijeti u općinsko skladište. Obuzet tim mislima tmurno je i žalosno svijetlio. Ali glavom su mu se vrzmale druge misli. Mnogo je toga vidio i dugo je, dugo, svijetlio stari fenjer! Možda je vidio onoliko koliko i oni koji će mu suditi, ali nije želio govoriti o njima, jer on je bio star i pošten fenjer koji ne bi nikoga uvrijedio.

Zbog svih tih uspomena, njegov plamen se ponekad smanjivao, a ponekad povećavao. Činilo se da misli:

Da, on će me se sjećati. Bio je mlad, zgodan... Bilo je to davno. Prišao mi je s pismom u ruci, pročitao ga je na mojoj svjetlosti, a zatim ga poljubio.

Pismo je bilo napisano krasopisom na lijepu papiru i vidjelo se da ga je pisala neka dama. Mladić je podigao pogled k meni, i u njemu se očitavala sreća koju je tada osjećao. Samo on i ja smo znali što mu je vjerenica napisala u tom prvom pismu. Sjećam se još jednih očiju. Kako mi misli lete sa jedne stvari na dru-

gu. Bilo je to na jednom veličanstvenom pogrebu. Na kolima obloženim baršunom i okićenim vijencima cvijeća, ležala je u lijesu mlada i lijepa žena. Pločnik je bio pun ljudi iz pogrebne povorke i upaljene baklje prigušivale moju svjetlost. Ali, kada su baklje već bile daleko, ugledah muškarca naslonjena na moj stup. Jecao je. Nikada neću zaboraviti njegove oči.

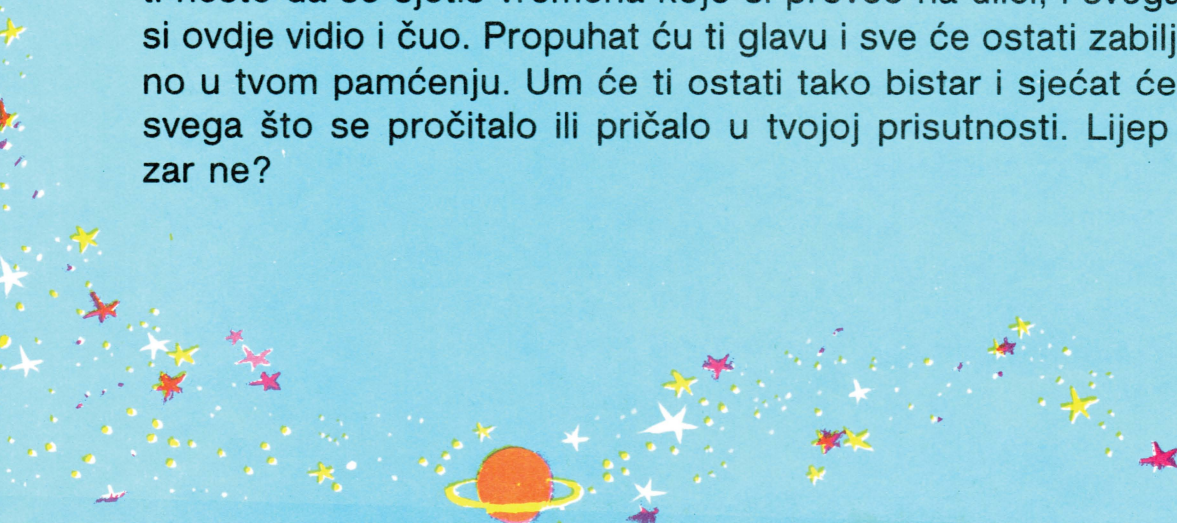
Stari je fenjer te noći bio obuzet mnogim mislima: ta, svijetlio je posljednji put. Noćni je stražar znao kad mu dolazi smjena i tko će ga zamijeniti. No, fenjer nije znao tko će zauzeti njegovo mjesto. A on bi mu mogao dati nekoliko savjeta o kiši, mahovini, smjeru vjetra i dijelu pločnika koji osvjetljava mjesec.

Iz pravca potoka stigoše tri spodobe i predstavise se fenjeru. Sve tri su vjerovale da im on može ustupiti svoje mjesto. Prva je bila glava haringe, koja je mislila da može visiti na stupu, jer sjaji u tami, i tako bi se uštedjelo ulje. Druga spodoba, komad drveta istrulog u vodi tvrdila je da joj je sjaj jači nego u slane ribe, a, osim toga, nekada je bila komad lijepa stabla kojim se ponosila cijela šuma. Posljednja spodoba bila je krijesnica, i, kao što rekoše glava haringe i komad drveta, mogla je svijetliti samo u određenim godišnjim dobima, pa i nije bila ozbiljan kandidat.

Stari fenjer im reče da ni jedna od njih ne svijetli dovoljno dobro i da ne mogu biti njegovi nasljednici. No, one mu nisu vjerovale, i kad saznaše da fenjer ne dodjeljuje to radno mjesto, rekoše da im je drago jer da je on ionako prestar da bi mogao izabrati.

Uto iza ugla ulice nahrupi vjetar. Puhnu u staklo fenjera i reče:

— Upravo sam saznao da je ovo posljednja noć koju provodiš na ulici. Tako ti je to! Više te neću sretati ovdje. Poklonit ću ti nešto da se sjetiš vremena koje si proveo na ulici, i svega što si ovdje vidio i čuo. Propuhat ću ti glavu i sve će ostati zabilježeno u tvom pamćenju. Um će ti ostati tako bistar i sjećat ćeš se svega što se pročitao ili pričalo u tvojoj prisutnosti. Lijep dar, zar ne?

— Naravno! Prekrasan! Samo da me ne pretale! — uzdah-
ne stari fenjer.

— Ne brini. Još to neće učiniti — reče vjetar. — Sada ću
puhati da ti osvježim pamćenje... Provest ćeš lijepu starost uz
uspomene poput ove.

— Sve dok me ne pretale — ponovi fenjer. — A ako to i
urade, hoću li se i onda sjećati svega?

— Ne traži nemoguće stari fenjeru — odgovori vjetar.

U tom trenu pojavi se mjesec.

— Što ćeš ti pokloniti našem prijatelju? — upita vjetar.

— Što da mu poklonim? — odgovori mjesec. — Kao što vidiš, mlad sam i fenjeri mi zbog toga nikada nisu dali ništa. No, ja sam davao njima.

Mjesec nije dopustio da ga se smeta i sakri se iza oblaka. Tada sa strehe kapne kapljica vode na njegovo staklo i reče da stiže iz oblaka, da je i ona poklon. Zacijelo najbolji od svih.

— Prožet će te vlaga koju sam ti podarila; jedne noći moći ćeš se pretvoriti u rđu i poslije raspasti u prah.

No, fenjeru se nije dopao poklon, a ni vjetru.

— Zar nisi našla ništa bolje? — puhnu snažno vjetar.

Uto padne jedna zvijezda ostavljajući na nebeskom svodu sjajan trag.

— Što se dogodilo? — uzviknu glava haringe. — Vidjela sam kako pada zvijezda, i mogla bih se zakleti da je sada u fenjeru. Mi nemamo što tražiti kad tako ugledne ličnosti traže ovaj posao! Odoh!

I ode. Komadić drveta i krijesnica također.

Odjednom stari fenjer jako zasvijetli.

— Predivna li poklona! — reče. — Sjajne zvjezdice, sa čijim se sjajem moja svjetlost nikada nije mogla mjeriti, načas su obratile pažnju na mene. Ja, jadan i star, dobio sam najljepši poklon od njih. Sada i oni koji me vole mogu vidjeti sve ono čega se sjećam i što vidim. Nije li to prekrasno? Radost koja se ne može podijeliti s nekim, i nije prava radost.

— Tvoja misao je veličanstvena i lijepa — reče vjetar.

— Ali, znaš li da ti je za to potrebna voštana svijeća?

Ako ne zapališ voštanu svijeću, nitko kraj tebe neće ništa vidjeti. Zvijezde nisu mislile na tu sitnicu. One misle da sve što svijetli ima u sebi po jednu voštanicu. Oprosti im, prijatelju fenjeru. Oдох na počinak.

Mogli bismo još mnogo pričati o onome što se desilo tog dana, ali govorit ćemo o mjestu na kojem se našao stari fenjer naredne noći. Vjerovali ili ne, ali dospio je u kuću svojih dobrih prijatelja, kod starog noćnog čuvara s kojim je počeo raditi.

Dobri čovjek je molio u općinskom skladištu da mu omoguće da zadrži stari fenjer, i da mu to bude naknada za sve godine njegova rada. I dadoše mu ga. Svi su se grohotom smijali kad su čuli ovu čudnu molbu, ali stari se dobroćudni stražar nije osvrtao na to. Stari fenjer već se nalazio u velikom naslonjaču pored tople peći i činilo se da je porastao.

Starci, koji su sjedili za stolom, gledali su ga nježno, kao da bi rado podijelili s njim svoju večeru. Živjeli su u podrumskom stanu, dva metra pod zemljom. U njega se ulazilo dugačkim hodnikom. No, u stanu je bilo ugodno, čisto i uredno. Ispred kreveta i na prozorima visile su zavjese.

Mornar Kristijan donio je iz Amerike dvije lijepe posude za cvijeće u obliku slonova. U jednoj od njih rastao je crveni luk, a u drugoj golemi geranij. Te dvije biljke ukrašavale su prozorčice na podrumskom stanu.

Još dva predmeta ukrašavala su zidove tog skromnog doma. Na zidu je visila sličica u boji koja je prikazivala kraljeve i careve i sat s velikim olovnim kazaljka, koji je uvijek žurio. Međutim, starci su mislili da je i to bolje nego da kasni.

Stari fenjer se stalno nalazio u naslonjaču, blizu vruće peći. Bio je okrenut naopako i činilo mu se da svijet stoji naopačke. Promatrao je starce kako večeraju i kad ga je dobri noćni čuvar gledao i pričao mu o vremenima koja su proveli zajedno, o tome kako je morao bježati u podrum kada je padala kiša, ili snijeg, o ugodnim ljetnim noćima, uspomene bi oživjele u starom fenjeru i činilo mu se da se sve to upravo zbiva sada.

Starci nisu gubili vrijeme. Bili su vrijedni i radišni. Poslije nedjeljnoga ručka, muž bi glasno čitao knjige. Uglavnom su to bile knjige o putovanjima. U njima su bili opisani predjeli Afrike: goleme šume i slonovi koji u krdima sele tamo-amo. Žena ga je slušala i divila se svome cvijeću, u posudama u obliku slona.

— Sve to mogu lijepo dočarati — govorila je.

A fenjer je želio da ima upaljenu voštanicu da bi mogao sve to doživjeti u svojoj fenjerskoj mašti: visoko drveće

isprepleteno lijanama, slonove kako gaze velikim stopalima, trsku i žbunove, crnce koji jašu na konjima...

— Što će mi ovaj dar kad nemam svijeću? — uzdisao je fenjer. — Imam samo ulje i fitilj, ali to nije dovoljno.

Jednog dana stigne paket a u njemu komadići svijeće. Najveći komadi služili su za osvjetljenje, a komadiće je upotrebljavala starica za uvlačenje konca u iglu. Voštanice su bile tako blizu, ali nitko se nije sjetio da neku od njih stavi u fenjer.

— Ne mogu pokazati svoj poseban dar — reče fenjer. Imam toliko divnih zamisli, ali ih ne mogu podijeliti s njima. Oni i ne znaju da mogu ove zidove pretvoriti u predivne tepihe. Zapravo, mogao bih ispuniti svaku njihovu želju. No, oni to ne znaju!

Čist i ulašten, fenjer se nalazio na najljepšem mjestu u prostoriji, gdje ga je mogao vidjeti tko je god ušao. Gosti su najčešće govorili da je ružan, ali starci nisu na to obraćali pažnju. Mnogo su voljeli fenjer.

Na starčev rođendan žena pride fenjeru, nježno mu se nasmija i reče:

— Danas ćeš svijetliti u njegovu čast.

Stari fenjer je bio zadovoljan i razmišljao je u svome željeznom kaputu.

— Konačno su shvatili što sve mogu.

Ali fenjer je doživio golemo razočaranje kada je vidio da starica stavlja u njega ulje, a ne voštanu svijeću. Gorio je

cijelu noć. Znao je da svoje predivne sposobnosti koje su mu podarile zvijezde nikada neće pokazati. Sanjao je da su starci umrli i da je on sam krenuo u topionicu da ga istope. Bio je nervozan, kao i onda kada ga je pregledavalo tehničko osoblje općine, ali nije htio da zarđa i da se pretvori u prah. Tamo su od njega i salili velik prekrasan svijećnjak u koji su zatakli voštanu svijeću.

Fenjer u snu pretvoren u svijećnjak dospio je u sobu nekoga pjesnika na čijim su zidovima bile slike i police s knjigama. Pjesnik ga je držao na stolu, i sve što bi napisao i o čemu bi razmišljao oživjelo bi sunčane livade kojima lete leptiri, sjenovite šume, pa i brod.

— Kakve sposobnosti imam — reče stari fenjer dok se budio. — Gotovo poželjeh da me pretope. To ne mogu uraditi sve dok su živi ovi starci. Oni me vole ovakvog kakav sam. Paze me kao da sam njihovo dijete, ulaštali su me i napunili uljem, ovdje mi je lijepo, bolje nego da sam u nekoj bogataškoj kući.

Otad stari fenjer postade veoma veseo, što je, svakako, i zaslužio.

